

Denar, denar, denar

Lestvice kakovosti šol so v svojem bistvu napad na javno šolstvo, končni cilj pa je privatizacija in oblikovanje hierarhičnega sistema šol od najbolj »socialnih« do »superelitnih«

Kljub precejšnjemu odzivu na poskus razvrščanja šol po kakovosti velja dodati še nekaj ugotovitev, ki gredo nekoliko širše in skušajo zajeti tudi dolgoročnejše vplive takšnih razvrščanj na družbo, učitelje in navsezadnje učence.

Četudi takšno razvrščanje poteka v imenu kakovosti, najpogostejše niti zaslepljeni starši, ki te podatke zahtevajo, ne vedo, da so zmanipulirani in da končni cilj ni povečanje kakovosti. Prvič zaradi tega, ker je kakovost pedagoškega procesa večplastna in je ni mogoče meriti na eni sami preprosti lestvici, drugič zato, ker je v praksi dokazano, da se kakovost izobraževanja tam, kjer močno poudarjajo nadzor in testiranje, ni povečala, pač pa sta zelo trpeli poglobljenost pouka in avtonomija učiteljev.

Pogosto slišimo, da bi morali za uspeh v današnjem svetu učencem vcepiti več podjetnosti. A kako se ta podjetnost izkazuje? Po poročanju Mladine je prvo vprašanje pri takšnih podjetniških krožkih: »Kdo si želi več denarja?« Sledi ugotovitev, da je »razlika v glavah«: bogati so bogati, ker vedo, kaj hočejo, in storijo vse, da bi to dosegli, revni pa so revni, ker namesto tega raje izberejo pasivno vlogo žrtve ali morda nikoli niti ne ugotovijo, kaj res hočejo. Podobno ugotavlja kulturna knjiga Roberta Kiyosakija Bogati očka, revni očka, v kateri je revni očka njegov pravi oče, izobraženi, a revni učitelj, bogati očka pa neizobraženi oče njegovega prijatelja, ki je obogatel z nepremičninami.

Gotovo se strinjamo, da je nasvet: »Zastavi si jasne cilje in stori vse za uresničenje teh ciljev,« dober in pameten. Vendar se že tukaj postavi ključno vprašanje: kaj je »vse«? Kje se ta »vse« ustavi? Pred kršenjem zakonov? Pri zavedanju, da delam škodo drugim? Pred umorom? Logičen sklep je, da se človek, ki želi biti resnično uspešen, ne sme ustaviti pred ničimer (oh, blaženi Dostojevski!). Aneel Karnani v članku A Case Against Corporate Responsibility ugotavlja, da je družbena odgovornost

podjetij neučinkovita. Trdi, da takrat, ko gresta skupno dobro in dobiček podjetja z roko v roki, družbena odgovornost podjetja ni potrebna, ko pa si nasprotujeta, podjetje ali žrtvuje skupno dobro v korist dobička ali pa direktor zmanjša dobiček družbenikov, to pa je v nasprotju z njegovo osnovno dolžnostjo in dolgoročno podjetju ne koristi. A kako se bo počutil učenec, ki se bo pri predmetu »podjetništvo« učil takšnih resnic, pri literaturi pa obravnaval Zločin in kazen? Najverjetneje bo oblikoval prepričanje da je sporočilo Zločina in kazni zastarelo. Pa je res? Natanko to je bil na začetku prepričan tudi Raskolnikov.

Drugo sporočilo diktata uspešnosti je, da raven zadovoljenosti potreb ni pomembna. Uspešen ni tisti, ki je sit, na toplem in se ne boji jutrišnjega dne, uspešen je tisti, ki ima več kot drugi. V družbi, v kateri vsi želijo biti uspešni, nihče nikoli nima ničesar dovolj. Ker je vedno mogoče imeti »več«. Adijo, pamet! (Da o ekologiji niti ne govorimo.) S tem pa je radikalno ukinjena kategorija »normalno življenje«. Šola je učenca od nekdaj oblikovala, da bo zavzel vnaprej določeno mesto v družbi in se s tistim, kar to prinaša, sprijaznil. To ne izključuje zadovoljstva in stanovskega ponosa. A zdaj je vse drugače. Tudi »uspešni« ne sme zadremati na lovorikah, ker »kdor se ne vzpenja, pada«, »neuspešni« pa tako nima nobenega razloga za

zadovoljstvo in še manj za »lenarjenje«.

Tone Simonič

Strokovnjak za izobraževanje

In prav tu je skrivnost! Resnično sporočilo takšnih indoktrinacij ni pozitivno, ampak negativno: »Če nisi bogat, si kriv sam, ker si len, nedosleden in nediscipliniran.«

Enako sporočilo je mogoče aplicirati tudi na druga

področja: če imaš visok krvni tlak, preveliko težo ali sladkorno bolezen, si kriv sam, ker si nediscipliniran in preveč žreš! »Če si brezposeln, ne hodi moledovat za socialno podporo, ampak se vzemi v roke!«

Zdaj smo prišli do točke, ko je mogoče poskusiti nekaj analize. Uvajanje sodobnih tehnologij zmanjšuje število delovnih mest ne le v razvitih, ampak vse bolj tudi v nerazvitih državah. Do leta 2030 naj bi bilo po mnenju strokovnjakov mogoče robotizirati polovico današnjih delovnih mest. Teh delovnih mest ne bodo nadomestila nova. Peter A. Victor dokazuje, da zaradi rasti produktivnosti polna zaposlenost

že zdaj ni vzdržna, kmalu pa ne bo več mogoča. Z vsako krizo se položaj še poslabša, saj keynesijanske naložbe, s katerimi ekonomisti poskušajo blažiti krizo, po navadi še povečajo produktivnost dela. Zaključuje, da današnja potreba po nenehnem povečevanju proizvodnje ne izhaja več iz potreb, ampak iz nujnosti

zagotavljanja zaposlitve vsaj večini. To pa ni mogoče v nedogled. Hkrati Roberto Leher z Univerze v Riu de Janeiru ugotavlja, da se potrebe po izobraženem kadru ponekod že zmanjšujejo. Svet deli na kapitalistično »središče« in »obrobje«. Središčna gospodarstva za zdaj še izvažajo znanje in tehnologijo, obrobna pa zagotavljajo predvsem poceni delovno silo. Vsa »pomoč«, ki jim jo pri »razvoju« zagotavljajo razviti ob pomoči Svetovne banke in Mednarodnega denarnega sklada, je pravzaprav namenjena temu, da zmanjša njihov socialni standard in čim bolj podredi njihove izobraževalne sisteme. Potem je

Sporočilo diktata uspešnosti je, da raven zadovoljenosti potreb ni pomembna. Uspešen ni tisti, ki je sit, na toplem in se ne boji jutrišnjega dne, uspešen je tisti, ki ima več kot drugi.

Informativni dan na
Gimnaziji Bežigrad v
Ljubljani/Foto: Borut Krajnc

dolgoročna ponudba poceni delovne sile zagotovljena. Izobraženi pa so brez dela. V tem pogledu se Slovenija zelo hitro preobraža v obrobno državo, in to ob izdatni pomoči svojih političnih elit, levih enako kot desnih.

Ker je treba preprečiti, da bi brezposelne množice kaj zahtevale, ali se, bog ne daj, celo uprle, gre že zdaj za preventivno propagando. Sedanje učence morajo v šoli naučiti, da bodo za svojo brezposelnost krivili sebe. Širše pa se spremi- nja tudi država in po novem poudarja, da ni tu, da bi služila ljudem. Tako je keynesijanska država z vsemi svojimi pomanj- kljivostmi vendarle namenjena temu, da revnim ponuja neka- kšno odrešitev, neoliberalna država pa je tu zato, da družbo odreši revnih, z delovanjem penalnega sistema ali pa tako, da jih trajno marginalizira. To ugotavljata v razpravi Odslužiti šolo Jose Garcia in Noah de Lissoy v Univerze v Austinu v Teksasu.

S tem smo prišli do tretjega učinka obsedenosti z uspeš- nostjo: odpravljanja raznolikosti. Prej si bil lahko uspešen na več načinov, kot Mediteranec, Latino, črnc, gej, hipi, zdaj pa je jasno, da obstaja samo ena Uspešnost. Prej je bilo mogoče biti uspešen kovač, kmet, socialni delavec ali učitelj, sedaj se to ukinja. Biti uspešen pomeni biti nesramno bogat. Vse drugo so oblike neuspeha. Še več, prej je veljalo za samoumevno, da mora biti socialnemu delavcu, negovalcu, zdravniku ali učite- lju na voljo podlaga za delovanje, sedaj se od njega pričakuje, da bo to podlago šele ustvaril, preden se bo sploh lotil opravljanja svo- jega poslanstva.

Študija Odslužiti šolo dokazuje, da se v tem konte- kstu radikalno spreminjata tudi položaj in dojemanje učite- lja. Trenutno, postfordistično obdobje v proizvodnji zahteva popolnoma drugačne lastnosti kot množična fordistična pro- izvodnja. Takrat je skriti kurikulum učenca pripravljal na polo- žaj, ki je bil kljub repetitivnosti in enoličnosti razmeroma stalen, postfordistični skriti kurikulum pa mora učenca pripra- viti na to, da položaja sploh nima. V fordistični družbi je bila zadosti poslušnost, zdaj mora pod neprestano grožnjo izgube zaposlitve izkazovati *predanost*, zaradi združitve »komunikat- ivne« in »instrumentalne« funkcije pa mora biti pri komu- niciranju z nadrejenimi tudi previdnejši in iznajdljivejši.

Uvedba neprestanega »nadzora kakovosti«, prevlada testov in nenehno razvrščanje glede na rezultate v šolah ustvarja ozra- čje, v katerem postaja dominanca vidna. Ne le učenci, tudi učitelji, ki ne ustvarjajo rezultatov, so lahko kaznovani. In to, da to dejstvo vidijo vsi, je ključnega pomena.

To sproži naraščajočo spiralo tekmovalnosti med učitelji in med šolami, hkrati pa spremeni vzorec vpisovanja otrok. Šole se trudijo, da bi vpisovale predvsem »perspek- tivne« otroke in preprečile vpis neperspektivnim. Ta ločnica pa je najpogostejše rasna ali/in socialna. Perspektivni so seveda otroci z večjim socialnim kapitalom, neperspektivni pa tisti z družbenega dna in priseljenci. Sčasoma to privede tudi do bistvenih razlik v gmotnem delovanju šol. Elitne šole imajo na razpolago nadpovprečna sredstva za delo z učenci, ki bi že ob enaki obravnavi dosegali boljše rezultate, »socialne« šole zaradi slabših rezultatov prejema- jo manj sredstev, s tem pa se razlike še poglobljajo.

Nastane tudi bistvena razlika v pedagoških metodah. V šolah z učenci večinoma meščanskega izvora je veliko več pou- darka na radovednosti in iskanju resnice, v šolah z učenci delav- skega in migrantskega izvora pa je veliko večji poudarek na discipliniranju in nadzoru. Nagrajevanje ne igra velike vloge v pedagoškem procesu. Obstajajo pa različne oblike kazni: obve- zno obiskovanje doda- tnega pouka, ostajanje v šoli po pouku, dodatno domače delo, pri nedose- ganju rezultatov ali nepri- mernem vedenju pa tudi neprestano prisotna gro- žnja izključitve. In to enako za učitelje in učence. Kot je zapor ideološka konstruk- cija, znotraj katere slabim

Pri lestvicah kakovosti šol gre za preventivno propagando. Sedanje učence morajo že v šoli naučiti, da bodo za svojo brezposelnost po koncu šolanja krivili sami sebe.

posameznikom odvzamejo pravico, da bi upravljali sami sebe, tako šola pod temi pogoji postane kopija zavora.

Bistvo časa, preživetega v zaporu, je odsotnost možno- sti, da bi ustvarjali svoje življenje. To je nadzorovano od zunaj, s pazniki in predpisanimi repetitivnimi rutinami. Michael Hardt (1997) ugotavlja, da je v neoliberalizmu tudi življenje zunaj zavora enako oropano avtentičnosti – vse alternative so že vnaprej znane, svoboda se definira kot svoboda izbire. Izgu- bili smo vsako svobodo, ki presega ponujeno nam svobodo tro- šenja. x